Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Olli Sorainen
hallitusneuvos
TEM
050 396 0162

7.6.2022

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 (K 7/2022 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriön kirjallinen lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu työperäisen hyväksikäyttöön liittyvistä yhdenvertaisuusvaltuutetun huomioista ja suosituksista.

Viitaten ihmiskaupan vastaista työtä tekevien näkemyksiin yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että työperäistä hyväksikäyttöä tapahtuu huomattavasti enemmän kuin sitä tulee ilmi. Riskialoja ovat esimerkiksi ravintola-, rakennus- ja siivousalat, maatalous- ja kausityö, kauneudenhoitoala sekä autopesulat. Hyväksikäytön skaala on laaja maksamattomista ylityökorvauksista ihmiskauppaan. Juurisyy myös työperäisessä hyväksikäytössä on toiminnan kannattavuus tekijälle, ilmiön näkymättömyys sekä pieni kiinnijäämisriski.

Edellä mainittuihin seikkoihin liittyen työ- ja elinkeinoministeriö on vetämässään työryhmässä systemaattisesti kehittänyt työperäisen hyväksikäytön vastaisia toimia hallituskauden alusta tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan Suomessa on tunnistettu hyvin eurooppalaiseen tasoon nähden työperäistä hyväksikäyttöä ihmiskaupaksi. Aiheesta on julkaistu myös viime vuosina useita tutkimuksia, joiden suosituksia tulisi valtuutetun mukaan jatkossa hyödyntää entistä paremmin. Yhdenvertaisuusvaltuutettu mainitsee myönteisenä edistyksenä ulkomaalaislain muutoksen (HE 253/2020 vp, hyväksikäytön uhrin oleskelulupa ja työnteko-oikeuden laajennus, voimaan 1.10.2021) sekä viranomaisten yhteistoiminnan systemaattisen lisäämisen.

Selvitysten suositusten huomioimiseen ja viranomaisten yhteistyön lisäämiseen liittyen työ- ja elinkeinoministeriö toteaa seuraavaa. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti keväällä 2022 niin sanotun ulkomaalaislaki 211 -neuvottelukunnan yhteyteen erillisen työperäisen hyväksikäytön vastaisten toimien jaoston. Jaoston tarkoituksena on jatkaa TEM:n määräaikaisen työryhmän työtä ja erityisesti valmistella työperäisen hyväksikäytön vastaisten toimien monivuotinen strategia ja toimintaohjelma 30.4.2023 mennessä. Jaoston työssä huomioidaan olemassa olevien ja käynnissä olevien selvitysten suositukset. Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti on asiantuntemuksellaan tiiviisti mukana strategian ja toimintaohjelman valmistelussa.

Mainittakoon, että parhaillaan on käynnissä myös TEM:n tilaama selvitys ulkomaalaisten kasvihuonetyöntekijöiden työoloista ja Suomeen asettautumisesta Pohjanmaalla. Selvityksen tekee Siirtolaisuusinstituutti, ja selvityksen on määrä valmistua syksyllä. Ulkomaalaisten työntekijöiden majoitusolojen valvonnan kehittämistä koskevan STM:n ja TEM:n yhteisen työryhmän raportti julkistetaan kesäkuussa. Myös tämän selvityksen ja työryhmän suosituksen huomioidaan strategian ja toimintaohjelman valmistelussa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että etenkin työperäisen hyväksikäytön kohdalla ongelmallista on, että ellei rikos etene ihmiskauppana, ei se välttämättä etene muullakaan uhrin kannalta olennaisella nimikkeellä. Edellä mainitun ulkomaalaislain muutoksen myötä työperäisen hyväksikäytön uhri voi saada oleskeluluvan kokemansa hyväksikäytön vuoksi ilman rikosprosessin olemassaoloa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan ulkomaalaislain uusien, työperäisen hyväksikäytön uhrien oleskelulupia koskevien säännösten soveltamiskäytäntöä tulee seurata. Lisäksi jotta lain tavoitteet voivat toteutua, tulee työperäisen hyväksikäytön uhrien olla kuitenkin tietoisia mahdollisuudesta saada oleskelulupa.

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa uuden lainsäädännön soveltamista ja antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen lain soveltamisesta kuluvan vuoden loppuun mennessä, kuten eduskunta vastauksessaan (EV 89/2021 vp) edellytti. Uuden sääntelyn sisällöstä tiedotetaan TEM:n ja Maahanmuuttoviraston nettisivuilla sekä yhteistyössä työsuojeluviranomaisen ja Rikosuhripäivystyksen kanssa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan ihmiskaupan uhrien oikeusturvan kehittäminen edelleen on tärkeätä. Sama koskee työperäisen hyväksikäytön uhria. Tämä kysymys tulee olemaan keskeisenä mukana edellä mainitun strategian ja toimintaohjelman valmistelua.